

Міністерство внутрішніх справ (2,9%), Міністерство культури (2,5%)), місцеві органи управління.

Отже, видатки на освіту в Україні знаходяться на досить високому рівні, якщо порівнювати їх з часткою видатків зарубіжних країн, проте, з огляду на проблеми, що залишаються в галузі, є необхідність у підвищенні ефективності використанні ресурсів або у збільшенні обсягів фінансування. Збільшити фінансові ресурси для забезпечення освіти можна також залученням інвестицій від представників бізнесу, участі у громадських проектах.

Література:

1. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективних фінансово-економічних моделей розвитку вищої школи : монографія; за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра екон. наук, проф. І. М. Грищенко. Київ, 2015. 260 с.
2. Бюджет-2018: розвиток за інерцією [Електронний ресурс]. *Центр економічної стратегії*. 2018. Режим доступу до ресурсу: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/budget-2018_flash.pdf.
3. Видатки за функціями [Електронний ресурс]. 2018. Режим доступу до ресурсу: <http://cost.ua/budget/expenditure/>.
4. Освіта в Україні: базові індикатори [Електронний ресурс]. 2018. 210 с. Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/1serpkonf-informatsiy-niy-byulet-en.pdf>

УДК 336.7

ДОВІРА НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

А. Ю. Семенов,

Сумський державний університет, a.semenoh@uabs.sumdu.edu.ua

В. В. Семенов,

Сумський державний університет, v.semenog@gmail.com

Запорукою економічного розвитку в Україні є розбудова ефективної взаємодії між фінансовим та реальним секторами економіки, що, за умов перманентної фінансової кризи, може бути досягнута лише підвищенням довіри споживачів фінансових послуг до фінансових установ, що їх надають. Довіра, без сумніву, є важливим фактором формування ефективних взаємовідносин між компаніями та споживачами, водночас на ринку фінансових послуг її роль, однозначно, є набагато вищою та визначальною як для розвитку фінансового ринку, так і для економіки в цілому. Специфічність фінансових послуг та особливості роботи фінансових установ, що пов'язані з використанням залучених фінансових ресурсів від одних суб'єктів економічної діяльності для фінансування діяльності інших, обумовлює появу фінансового ризику, рівень якого значною мірою залежить від рівня довіри споживачів фінансових послуг до конкретної фінансової установи та фінансового ринку загалом. На відміну від відносин купівлі-продажу в реальному секторі економіки банкрутство та невиконання умов співпраці несе ризики лише для окремої групи споживачів, у той час як втрата довіри навіть до однієї фінансової установи, наприклад банку, може спровокувати масовий відтік капіталу з інших фінансових установ та сприяти появі фінансової чи економічної кризи. Усе це обумовлює необхідність комплексного і всебічного дослідження сутності, ролі і значення довіри на ринку фінансових послуг України.

Останнім часом завдяки науковому доробку як вітчизняних, так і зарубіжних науковців суттєво розширилося розуміння сутності довіри у функціонуванні та розвитку сучасного ринку фінансових послуг, проте на сьогоднішній день залишається багато розбіжностей стосовно тлумачення довіри, її співвідношення з іншими поняттями.

Сучасні уявлення про довіру є результатом наукового пошуку мислителів минулого, які досліджували дане поняття у рамках філософії, етики, теології, політології, психології та соціології. У XX столітті із

розвитком поведінкових теорій феномен довіри стає предметом дослідження й економістів, які намагаються визначити її вплив на ірраціональну поведінку економічних агентів.

Згідно Словника української мови [1, с. 335] слово «довіра» позначає ставлення до кого-небудь, що виникає на основі віри в чийсь правоту, чесність, щирість і т. ін. Ця лексична одиниця також вживається у виразах: влазити (влізити, вкрататися, вкратися, втиратися, втертися і т. ін.) в довір'я – різними підступними діями, хитрощами і т. ін. домагатися довірливого ставлення до себе; входити (увійти) в довір'я – домагатися довірливого і доброго ставлення до себе.

На думку О. Кожем'якіної [2, с. 127] філософський контекст довіри передбачає використання таких понять, як загальне благо, спільні та індивідуальні інтереси, колективна ідентичність, солідарність. Соціальний феномен довіри підтримується Е. Гіденсом [3], який виділив три форми довіри: особистісна довіра, в основі якої кровні та дружні стосунки; безособистісна довіра до абстрактних систем та інститутів; узагальнена довіра як базова настанова до взаємодії у суспільстві. Таким чином, довіра є динамічною характеристикою, що продукує розвиток суспільства, виступаючи елементом його модернізації та впровадження інновацій в економіці [4]. Рівень змін залежить від інституційної спроможності країни забезпечити зростання довіри у межах від малих закритих груп до рівня ширших спільнот та мереж.

Фактором зростання організаційної та інституційної довіри [2, с. 129] є репутаційний капітал, що віддзеркалює досвід попередніх успішних взаємодій та доведену надійність на рівні спільноти, підкріплену певними нормативними практиками та притаманною суспільству культури поведінки. «Довіра відображає ціннісний та нормативний аспекти соціального капіталу, позначаючи просторову динаміку соціокультурного руху від особистого відчуття захищеності до загального генералізованого, інституційного та символічного відношення надійності». Науковець доводить, що довіра як основа соціального капіталу визначає: спроможність покладатись на добру волю іншої особи чи інституції, інтереси яких не завжди є відомими; очікування надійності та результативності відносин; готовність взаємодіяти, спільно створювати. Звідси, довіра є природньою характеристикою суспільства, що формується та розвивається у процесі соціальної взаємодії.

Економічний зміст категорії «довіра» охарактеризовано у роботі О. Кузьміна та О. Бонецького [5, с. 101], які наголошують, що це «впевненість у надійності економічного об'єкта, що ґрунтується на уявленні або знанні про нього і пов'язана зі здатністю передбачати, прогнозувати чи впливати на дії цього об'єкта», який повинен забезпечити збереження та приріст інвестованих активів, отримання відповідного рівня доходу та інших зобов'язань у встановлені строки та в повному розмірі.

Вияв довіри простежується у ставленні та відносинах між господарюючими суб'єктами та базується на тривалому процесі виконання взаємних зобов'язань, що в цілому веде до зниження трансакційних витрат економічних агентів. Довіра та взаємні зобов'язання є раціональним і вигідним форматом відносин та виступає у ролі капіталу, який дає можливість суб'єктам господарювання отримувати доступ до ресурсів та благ набагато швидше та дешевше [6].

На ринку фінансових послуг важливим показником буде не сама наявність довіри, а динаміка її рівня. Зростання довіри до інститутів ринку фінансових послуг стимулює зростання інвестиційного потенціалу домогосподарств та суб'єктів господарювання, знижуючи їх трансакційні витрати та економічні ризики. Разом з тим їх розвиток автоматично сприяє розвитку потенціалу і самих фінансових посередників, які пропонують кращі послуги, збільшуючи довіру клієнтів ще більше.

Відзначимо, для ринку фінансових послуг характерним є наявність власне взаємної довіри, що проявляється у відносинах між фінансовими установами та інвесторами, між фінансовими установами одного та різного типів (наприклад, банк і страхова компанія), між фінансовими установами і державними регуляторами. О. Ковтун [7] виділяє три рівні довіри на ринку фінансових послуг: на макроекономічному – інституційну довіру, яка заснована на суспільних, правових, економічних, культурних нормах суспільства і визначається в очікуваній поведінці державного регулятора та інших державних інституцій; на мікрорівні – економічну довіру до фінансових установ, яка означає впевненість споживачів у надійності та стабільності суб'єктів ринку фінансових послуг (банків, страхових компаній, кредитних спілок та ін.); на нанорівні – персоналізовану довіру, що характерною для кожної фінансової установи і означає впевненість споживача фінансової послуги в надійності та стабільності об'єкта довіри і пов'язана зі взаємним діалогом та індивідуальним підходом.

Таким чином, значення довіри на ринку фінансових послуг, яка тісно пов'язана з функціонуванням системи державного регулювання та гарантій, чистої вартості фінансового посередника, стабільності та репутації окремої фінансової установи, а також наявності відкритої та доступної інформації про послуги на ринку, буде активно зростати у майбутньому. Поштовх до зростання, на нашу думку, буде забезпечено динамічним розвитком сучасних, зручних та більш персоналізованих послуг від фінансово-технологічних компаній, які все частіше конкурують з класичними фінансовими установами за довіру та лояльність споживачів.

Література:

1. Словник української мови : у 11-ти т. / под ред. П. П. Доценко, Л. А. Юрчук. Київ : «Наукова думка», 1971. Т. 2: Г–Ж. 550 с.
2. Кожемякіна О. М. Довіра та соціальний капітал: просторова ціннісно-нормативна інтерпретація. Демографія та соціальна економіка. 2016. № 1. С. 118–131.
3. Гидденс Э. Устроение общества: Очерк теории структуризации. Москва: Академический Проект, 2005. 528 с.
4. Кузьмук О. М. Теоретична інтерпретація концепту «довіра» в соціології. Грані. 2015. № 5. С. 42–45.
5. Кузьмін О. Є. Довіра як економічна категорія. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.2. С. 100–104.
6. Шаповалова Т. В. Довіра як економічна категорія та складова соціального капіталу. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія : Економіка. 2013. Вип. 263, Т. 14. С. 295–303.
7. Ковтун О. А. Обґрунтування механізму впливу на рівень довіри домогосподарств до інституцій фінансового ринку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 10(1). С. 133–138.

УДК657

**РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ:
МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ
(НА ПРИКЛАДІ ЦЕНТРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ «ВИТРАТИ»)**

Д. М. Сич,

*Національний університет водного господарства
та природокористування, such.dima@gmail.com*

Управлінський облік пов'язує обліковий процес з процесом управління, так як функції управління та інформація, що забезпечують їх дію, дозволяють сформулювати завдання та прикладний характер управлінського обліку.

Серед основних функцій управлінського обліку: інформаційна, комунікаційна, контрольна, прогнозна, аналітична. Окрім вищенаведених функцій, за кордоном виділяють ще дві додаткові функції:

- оптимістичну: полягає у створенні підстав для найкращого вибору оптимальних варіантів діяльності;
- мотиваційну: проявляється в забезпеченні інформацією про грошові кошти, доходи та витрати, фінансові результати, що уможливило створення системи вимірювання і критерії оцінки, а також системи стимулювання для підрозділів та виробничих ділянок підприємства [1].

Не зважаючи на численні наукові розробки, проблема вибору ефективного формату управлінського обліку господарської діяльності (витрат, зокрема), який би враховував специфіку виробничих підприємств, їх національні, галузеві та організаційно-економічні особливості, залишається не вирішеною.

Управлінський облік витрат – це, на наш погляд, комплексна інформаційна система, що включає:

- вартісно-натуральний облік витрат за прийнятою класифікацією;
- системну *ресстрацію адміністративних рішень* щодо формування витрат з метою створення інформаційної бази для наступної оцінки такого адміністрування на предмет своєчасності та ефективності як прийняття, так і реалізації заходів менеджменту.

У вітчизняній та зарубіжній практиці бухгалтерського та управлінського обліку використовуються більше десятих традиційних методів калькулювання та обліку витрат. Підвищення вимог до надійності по-